

*Антонюк Людмила Анатоліївна,
старший викладач кафедри професійної і вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»*

САМООСВІТА ПЕДАГОГА ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Будь-які трансформаційні зміни в економіці неможливі без модернізації підготовки конкурентоздатних фахівців і сьогодні ні в кого не викликає заперечень той факт, що освіта є фундаментом підготовки якісного трудового потенціалу. Різні галузі економіки мають потребу в кваліфікованих робітничих кадрах, першочергового значення набуває модернізація й оновлення засад підготовки кваліфікованих працівників у ЗП(ПТ)О різних типів. Реалізація сучасної політики в освіті неможлива без педагога-професіонала, який має творчий потенціал, займає провідні інтелектуальні позиції в суспільстві, який володіє сучасними методиками та освітніми технологіями, вміє знаходити контакт з молодим поколінням, швидко реагує на зміни і потреби ринку праці [5].

Педагогічний професіоналізм визначається через поняття «педагогічна майстерність», яка може розглядатися і як ідеал педагогічної діяльності, що спонукає педагогів до самовдосконалення, і як еталон, що містить оцінку ефективності педагогічної праці. Педагогічну майстерність переважно сприймають як найважливішу професійну якість особистості вчителя і вихователя.

За визначенням, наведеним у Педагогічному словнику С. Гончаренка, педагогічна майстерність – це характеристика високого рівня педагогічної діяльності. Педагогічна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді. Необхідними умовами педагогічної майстерності є гуманістична позиція педагога та професійно значущі особистісні риси і якості [2, с. 251].

Але для того щоб у процесі професійної діяльності педагога відбувався розвиток педагогічної майстерності, необхідно оволодівати сучасними технологіями навчання й виховання. Майстром стає той, хто прагне цього, хто працює, хто осмислює власну діяльність [1].

Не можна не згадати ідею А.С. Макаренка, який вважав, що педагогічна майстерність не є справою талановитих людей, що майстром може зробитися кожний, якщо йому допоможуть і якщо він сам буде працювати. Оволодіння педагогічною майстерністю доступне кожному педагогу, якщо він працює над собою, оскільки основою її формування є, перш за все, практичний досвід.

Л. Кайдалова наголошує на тому, що дуже важливими є питання самоосвіти та самовиховання педагога, які пов'язані з відповідністю запропонованих йому якостей із тим, що є насправді. Кожен педагог повинен поставити собі питання: «Чи відповідаю я тим вимогам, які висуваються до

сучасного вчителя?» Кожен педагог повинен критично дивитися на себе, аналізувати власну діяльність і шукати шляхи самовдосконалення. Зрозуміло, що цей процес відбувається в умовах взаємодії з іншими людьми (учнями, колегами, батьками) [4, с. 71].

Особистісно зорієнтована самоосвіта педагога забезпечує підвищення педагогічної майстерності, а в результаті – безперервний саморозвиток особистості самого педагога і його вплив на розвиток особистості учня.

Сучасний педагог повинен мати готовність до застосування нових освітянських ідей, здатність постійно навчатися, бути у постійному творчому пошуку. Ці якості не видаються додатком до диплома про педагогічну освіту, а формуються у щоденній педагогічній діяльності.

Самоосвітню діяльність педагога можна розглядати як сукупність декількох «само-»:

- самооцінка – вміння оцінювати свої можливості;
- самооблік – вміння брати до уваги наявність своїх якостей;
- самовизначення – вміння вибрати своє місце в житті, суспільстві, усвідомлювати свої інтереси;
- самоорганізація – вміння знайти джерело пізнання й адекватні своїм можливостям форми самоосвіти, планувати, організовувати робоче місце та діяльність;
- самореалізація – реалізація особистістю своїх можливостей;
- самокритичність – вміння критично оцінювати переваги й недоліки власної роботи;
- самоконтроль – здатність контролювати свою діяльність;
- саморозвиток – результат самоосвіти [3].

Як же раціонально спланувати самоосвітню діяльність, щоб мати дійсно ефективний результат? Сучасна самоосвітня діяльність педагога має включати:

- науково-дослідну роботу;
- вивчення наукової, методичної та навчальної літератури;
- участь у колективних і групових формах методичної роботи;
- вивчення досвіду своїх колег;
- теоретичну роботу і практичну апробацію особистих матеріалів.

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій змінює умови самоосвіти: педагог, який раніше іноді не мав належної літератури для професійного розвитку, наразі має сучасний засіб отримання, переробки та творчого використання здобутої інформації. Інтернет з його можливостями значно розширює можливості самовдосконалення педагога.

Самоосвіта педагога не повинна зводитися до відновлення знань, якими він оволодів у ЗВО. Вона має включати ознайомлення з новітніми педагогічними та психологічними дослідженнями, пошук нових методик і форм організації освітнього процесу, дослідження педагогічних проблем, що

викликають утруднення в практичній роботі і знаходження способів їх розв'язання.

Детальний розгляд форм, засобів, результатів самоосвіти педагога тощо – це тема для цілого ряду статей.

Отже, процес самоосвіти є оптимальним шляхом формування професійної майстерності педагога за умови, що вона – не самоціль, а сходинка для досягнення вищого покликання вчителя – вчити і формувати сучасну молоду людину, від якої залежатиме майбутнє нашої країни. Тож можна зробити висновок, що самоосвіта педагога посідає особливе місце в системі формування його професійної майстерності.

Список використаної літератури

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
3. Дубровіна І.В. Деякі аспекти самоосвітньої діяльності вчителів в системі післядипломної освіти. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611396.pdf> (дата звернення: 18.03.2024)
4. Кайдалова Л.Г., Щокіна Н.Б., Вахрушева Т.Ю. Педагогічна майстерність викладача: навч. посібник. Харків: Вид-во НФаУ, 2009. 140 с.
5. Ковальчук В. Педагогічна майстерність викладача – основа його компетентності. Профтехосвіта. 2011. № 6(30). С. 22–34.